



Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 4 września 2014 r. *

Odwołanie — Porozumienia, decyzje i uzgodnione praktyki — Rynki zapięć na suwak i innych typów zapięć oraz urządzeń do mocowania — Przejście odpowiedzialności — Wskazana w przepisach górna granica grzywny — Artykuł 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 — Pojęcie przedsiębiorstwa — Odpowiedzialność osobista — Zasada proporcjonalności — Mnożnik służący zapewnieniu skutku odstrasżającego

W sprawie C-408/12 P

mającej za przedmiot odwołanie w trybie art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wniesione w dniu 3 września 2012 r.,

YKK Corporation, z siedzibą w Tokyo (Japonia),

YKK Holding Europe BV, z siedzibą w Sneek (Niderlandy),

YKK Stocko Fasteners GmbH, z siedzibą w Wuppertalu (Niemcy),

reprezentowane przez D. Artsa, W. Devroego, E. Winter oraz F. Miotto, avocats,

wnoszące odwołanie,

w której drugą stroną postępowania jest:

Komisja Europejska, reprezentowana przez A. Bouqueta oraz R. Sauera, działających w charakterze pełnomocników, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona pozwana w pierwszej instancji,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: R. Silva de Lapuerta, prezes izby, J.L. da Cruz Vilaça (sprawozdawca), G. Arestis, J.C. Bonichot i A. Arabadjiev, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Wathelet,

sekretarz: V. Tourrès, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 16 października 2013 r.,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na rozprawie w dniu 12 lutego 2014 r.,

* Język postępowania: angielski.

wydaje następujący

Wyrok

- 1 W odwołaniu YKK Corporation (zwana dalej „YKK Corp.”), YKK Holding Europe BV (zwana dalej „YKK Holding”) i YKK Stocko Fasteners GmbH (zwana dalej „YKK Stocko”) wnoszą o uchylenie wyroku Sądu Unii Europejskiej w sprawie T-448/07 YKK i in. przeciwko Komisji (EU:T:2012:322, zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem”), mocą którego Sąd oddalił skargę, której przedmiotem było, tytułem głównym, żądanie stwierdzenia nieważności decyzji Komisji C(2007) 4257 wersja ostateczna z dnia 19 września 2007 r. dotyczącej postępowania na podstawie art. 81 [WE] (sprawa COMP/39.168 – PO/Galanteria z metali i tworzyw sztucznych: zapięcia) (zwanej dalej „sporną decyzją”) w zakresie, w jakim dotyczy ona skarżących, oraz, tytułem ewentualnym, żądanie uchylenia lub obniżenia kwoty grzywny nałożonej na skarżące mocą tej decyzji, której streszczenie zostało opublikowane w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* z dnia 26 lutego 2009 r. (Dz.U. C 47, s. 8).

Ramy prawne

- 2 Artykuł 23 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 [WE] i 82 [WE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1) stanowi:

„Komisja może, w drodze decyzji, nałożyć grzywny na przedsiębiorstwa lub związki przedsiębiorstw, jeżeli umyślnie lub w wyniku zaniechania:

- a) naruszają art. 81 [WE] lub 82 [WE] [...]

[...]

Dla każdego przedsiębiorstwa lub związku przedsiębiorstw biorących udział w naruszeniu grzywna nie przekroczy 10% całkowitego obrotu uzyskanego w poprzedzającym roku obrotowym.

[...]”.

- 3 Komunikat dotyczący nienakładania grzywien lub obniżenia ich kwoty w sprawach kartelowych (Dz.U. 1996, C 207, s. 4, zwany dalej „komunikatem w sprawie współpracy z 1996 r.”) w części D stanowił:

„1. Jeżeli przedsiębiorstwo współpracuje, a nie są spełnione wszystkie przesłanki określone w częściach B i C, korzysta ono z obniżki w wysokości 10–50% kwoty grzywny, która zostałaby na nie nałożona w przypadku braku współpracy.

2. Może to mieć miejsce w szczególności, jeżeli:

- przed wysłaniem pisma w sprawie przedstawienia zarzutów przedsiębiorstwo przedstawia Komisji informacje, dokumenty lub inne środki dowodowe, które przyczyniają się do stwierdzenia istnienia naruszenia,
- po otrzymaniu pisma w sprawie przedstawienia zarzutów przedsiębiorstwo informuje Komisję, że nie kwestionuje wystąpienia okoliczności faktycznych, na których opiera ona swe zarzuty”.

4 Komunikat Komisji dotyczący nienakładania grzywien lub obniżenia ich kwoty w sprawach kartelowych (Dz.U. 2002, C 45, s. 3, zwany dalej „komunikatem w sprawie współpracy z 2002 r.”) stanowi w sekcji B:

„20. Przedsiębiorstwa, które nie spełniają warunków określonych w sekcji A, mogą kwalifikować się do skorzystania ze zmniejszenia wszelkich grzywien, które w innym przypadku zostałyby nałożone.

21. W celu zakwalifikowania się do zmniejszenia grzywien przedsiębiorstwo musi dostarczyć Komisji takie dowody domniemanego naruszenia, które przyczyniają się do zwiększenia wartości dowodów już będących w posiadaniu Komisji, oraz musi wycofać się z udziału w domniemanym naruszeniu najpóźniej z chwilą składania dowodów.

[...]

23. Komisja ustali w końcowej decyzji przyjętej na końcu procedury administracyjnej:

- a) czy dowody dostarczone przez przedsiębiorstwo znacząco zwiększają wartość dowodów będących w posiadaniu Komisji w tym samym czasie;
- b) poziom zmniejszenia grzywien, z którego skorzysta przedsiębiorstwo, w odniesieniu do grzywien, które w przeciwnym przypadku zostałyby nałożone, według następujących zasad. Dla:
 - pierwszego przedsiębiorstwa spełniającego warunki pkt 21: zmniejszenie o 30–50%;
 - drugiego przedsiębiorstwa spełniającego warunki pkt 21: zmniejszenie o 20–30%;
 - kolejnych przedsiębiorstw spełniających warunki pkt 21: zmniejszenie o wartość do 20%.

W celu ustalenia poziomu zmniejszenia w ramach każdego przedziału Komisja uwzględni moment złożenia dowodów spełniających warunki określone w pkt 21 oraz zakres, w jakim zwiększają one wartość dowodów już posiadanych. Może także uwzględnić zakres i ciągłość współpracy prowadzonej przez przedsiębiorstwo po dniu złożenia dowodów.

Ponadto jeżeli przedsiębiorstwo przedstawi dowody odnoszące się do stanu faktycznego uprzednio nieznanego Komisji, mające bezpośredni wpływ na siłę lub czas trwania domniemanego kartelu, Komisja nie uwzględni tych elementów przy ustalaniu grzywien nakładanych na przedsiębiorstwo, które dostarczyło te dowody.

[...]

28. Z dniem 14 lutego 2002 r. niniejsze obwieszczenie zastępuje obwieszczenie z 1996 r. we wszystkich przypadkach, w których żadne przedsiębiorstwo nie skontaktowało się z Komisją w celu skorzystania z preferencyjnego traktowania wymienionego w obwieszczeniu z 1996 r. Komisja zbada, czy konieczna jest zmiana niniejszego obwieszczenia, jak tylko zdobędzie wystarczające doświadczenie w jego stosowaniu”.

Okoliczności powstania sporu

5 Okoliczności faktyczne sporu leżące u podstaw spornej decyzja zostały przedstawione w pkt 1–6, 8, 10, 12, 14, 16–18 i 20 zaskarżonego wyroku w następujący sposób:

„1 Pierwsza skarżąca, YKK Corp., jest przedsiębiorstwem japońskim. Jest jednym ze światowych liderów na rynku zamków błyskawicznych, przy czym działa również w sektorze »innych rodzajów zapięć«.

2 Druga skarżąca, [YKK Holding], jest przedsiębiorstwem mającym siedzibę w Niderlandach. Posiada ona 24 spółki zależne, [w tym] [YKK Stocko]. Jest spółką zależną w 100% od YKK Corp. Jej spółki zależne produkują guziki i zapięcia. Sama zaś ani nie produkuje, ani nie sprzedaje, ani też nie dystrybuuje żadnego z tych produktów. Stanowi holding o charakterze czysto finansowym.

3 Trzecia skarżąca, [YKK Stocko], dawniej Stocko Fasteners GmbH i Stocko Verschlussstechnik GmbH & Co. KG, jest spółką niemiecką z siedzibą w Wuppertalu. Została utworzona w 1901 r. i zarejestrowana pod firmą YKK Stocko Fasteners we wrześniu 1995 r., gdy YKK Holding zakupiła 76% udziałów w jej kapitale zakładowym, zanim w marcu 1997 r. wykupiła wszystkie udziały.

4 Sektor produkcji zapięć może zostać podzielony na dwie duże kategorie, a mianowicie zamków błyskawicznych i »innych rodzajów zapięć«, które obejmują różne rodzaje guzików zatrzaskowych, zatrzasków i nap, ale także zapięcia klipsowe, agrałki, oczka, guziki do dżinsów, nity oraz akcesoria metalowe i plastikowe przeznaczone dla sektorów skóry i ubrań.

5 W dniach 7 i 8 listopada 2001 r. Komisja Wspólnot Europejskich przeprowadziła kontrole [...] w pomieszczeniach kilku producentów artykułów pasmanterii metalowej i plastikowej, innych artykułów pasmanterii i nici (wśród których znajdowały się Entaco Ltd, Coats plc i William Prym GmbH & Co. KG) oraz później Fachverband Verbindungs- und Befestigungstechnik [związek przedsiębiorstw niemieckich sektora produktów metalowych] (zwany dalej »VBT«).

6 W dniu 26 listopada 2001 r. grupy Prym i Coats, powołując się na komunikat [w sprawie współpracy z 1996 r.], przedstawiły wnioski o zastosowanie tego komunikatu w odniesieniu do sektora zamków błyskawicznych.

[...]

8 W dniu 8 sierpnia 2003 r. [spółka YKK Stocko] (obecnie YKK Stocko Fasteners), powołując się na komunikat [w sprawie współpracy z 2002 r.], przedstawiła wniosek dotyczący »innych rodzajów zapięć«.

[...]

10 W dniu 16 września 2004 r. Komisja skierowała pismo w sprawie przedstawienia zarzutów (zwane dalej »pismem w sprawie przedstawienia zarzutów«) dotyczące »innych rodzajów zapięć«, maszyn do mocowania oraz zamków błyskawicznych do spółek: Prym Fashion, William Prym, Éclair Prym, Fiocchi Prym, Fiocchi Snaps France, [YKK Stocko], YKK Holding, YKK Corp., Coats, A. Raymond, Berning & Söhne, Berning France, Scovill Fasteners Europe (dawniej Unifast), Scovill Fasteners oraz VBT.

[...]

12 W dniu 12 listopada 2004 r. grupa Prym, powołując się na komunikat w sprawie współpracy z 2002 r., przedstawiła w imieniu wszystkich swoich spółek zależnych wnioski o zwolnienie z grzywny bądź ewentualnie o obniżenie kwoty grzywien dotyczących »innych rodzajów zapięć«.

[...]

14 W dniu 18 lutego 2005 r. grupa YKK, powołując się na komunikat w sprawie współpracy z 2002 r., przedstawiła wnioski o obniżenie kwoty grzywien dotyczących »innych rodzajów zapięć«.

[...]

16 Dowody dostarczone na poparcie wniosków złożonych przez grupy Prym i YKK mających na celu skorzystanie z komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. umożliwiły Komisji skierowanie do spółek, których dotyczy niniejsza sprawa, w dniu 7 marca 2006 r. uzupełniającego pisma w sprawie przedstawienia zarzutów (zwanego dalej »uzupełniającym pismem w sprawie przedstawienia zarzutów«).

17 To uzupełniające pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, dotyczące »innych rodzajów zapięć«, maszyn do mocowania i zamków błyskawicznych, zostało skierowane do spółek: A. Raymond, Berning & Söhne i Berning France, Coats i Coats Deutschland, Éclair Prym, Prym Fashion, Fiocchi Prym, Scovill Fasteners Europe, Scovill Fasteners, William Prym, YKK Corp., YKK Holding i YKK Stocko [...] oraz do VBT [...].

18 Uzupełniające pismo w sprawie przedstawienia zarzutów dotyczyło tych samych produktów co w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów i w razie potrzeby prostowało, precyzowało, syntetyzowało i rozszerzało zarzuty w nim sformułowane [...].

[...]

20 Po zasięgnięciu opinii Komitetu Doradczego ds. Praktyk Ograniczających Konkurencję i Pozycji Dominujących oraz na podstawie końcowego sprawozdania funkcjonariusza ds. przesłuchań, w dniu 19 września 2007 r. Komisja wydała [sporną decyzję] [...].

6 W spornej decyzji Komisja stwierdziła z jednej strony istnienie czterech odrębnych naruszeń reguł konkurencji prawa Unii popełnionych w sektorze artykułów pasmanterii metalowej i plastikowej oraz zamków, a z drugiej strony – że wnoszące odwołanie uczestniczyły w trzech z tych naruszeń, a mianowicie we:

— współpracy w okresie od maja 1991 r. do marca 2001 r. na rynku zapięć metalowych i plastikowych („innych rodzajów zapięć”) oraz maszyn do mocowania w ramach kół roboczych Bazylea-Wuppertal i Amsterdam, w ramach której to współpracy uczestnicy porozumiewali się podczas spotkań co do skoordynowanych podwyżek cen oraz wymieniali poufne informacje dotyczące cen oraz wprowadzania w życie podwyżek cen w skali Niemiec i Europy (zwanej dalej „współpracą BWA”);

— współpracy dwustronnej między grupami Prym i YKK w latach 1999–2003 na rynku innych rodzajów zapięć. Naruszenie to polegało na porozumieniach i praktykach uzgodnionych dotyczących ustalania cen, w szczególności cen minimalnych, średnich i orientacyjnych, oraz kontroli podwyżek cen poprzez regularną wymianę cenników oraz częste kontakty dwustronne, jak również dotyczących podziału klientów w skali europejskiej i światowej, i

— współpracy trójstronnej między grupami YKK, Coats i Prym w okresie od kwietnia 1998 r. do listopada 1999 r. na rynku zamków błyskawicznych, w którym to okresie uczestnicy wymieniali informacje dotyczące cen oraz umawiali się co do metody ustalania minimalnych cen niektórych produktów na rynku europejskim (zwanej dalej „współpracą trójstronną”).

- 7 W konsekwencji Komisja nałożyła na przedsiębiorstwa, których dotyczy niniejsza sprawa, grzywny za naruszenie art. 81 WE, których kwota została obliczona na podstawie metody zaprezentowanej w wytycznych w sprawie metody ustalania grzywien nakładanych na mocy art. 15 ust. 2 rozporządzenia nr 17 oraz art. 65 ust. 5 [WE] (Dz.U. 1998, C 9, s. 3, zwanych dalej „wytycznymi z 1998 r.”) oraz w komunikatach w sprawie współpracy z 1996 r. i 2002 r.
- 8 Jeśli chodzi o współpracę BWA, sporna decyzja nałożyła grzywny na następujące przedsiębiorstwa:
- A. Raymond Sarl: 8 325 000 EUR;
 - Berning & Söhne GmbH & Co. KG: 1 123 000 EUR;
 - Scovill Fasteners Europe SA i Scovill Fasteners Inc., ponoszące odpowiedzialność solidarną: 6 002 000 EUR;
 - William Prym GmbH & Co. KG i Prym Inovan GmbH & Co. KG, ponoszące odpowiedzialność solidarną: 24 913 000 EUR;
 - YKK Stocko: 68 250 000 EUR, przy czym YKK Corp. i YKK Holding ponoszą odpowiedzialność solidarną za zapłatę kwoty 49 000 000 EUR;
 - VBT: 1 000 EUR.
- 9 Należy zauważyć w tym względzie, że zgodnie ze sporną decyzją YKK Stocko uczestniczyła w naruszeniu przez cały czas jego trwania, wynoszący dziewięć lat i dziewięć miesięcy, podczas gdy YKK Corp. i YKK Holding zaczęły w nim uczestniczyć (bezpośrednio lub pośrednio) dopiero po nabyciu w 1997 r. spółki niemieckiej Stocko (obecnie YKK Stocko), w związku z czym uczestniczyły w tym naruszeniu przez cztery lata (motywy 466–468 i art. 1 ust. 1 spornej decyzji).
- 10 Z tego powodu, po pierwsze, YKK Corp. i YKK Holding nie zostały uznane za odpowiedzialne za zapłatę całej kwoty grzywny nałożonej na YKK Stocko, lecz jedynie za zapłatę kwoty 49 000 000 EUR, a po drugie, YKK Stocko została uznana za wyłącznie odpowiedzialną za zapłatę pozostałej części nałożonej na nią grzywny, to znaczy 19 250 000 EUR (art. 2 ust. 1 spornej decyzji).
- 11 Jeśli chodzi o dwustronną współpracę między grupami Prym i YKK na rynku innych typów zapieć, na YKK Corp., YKK Holding i YKK Stocko została nałożona grzywna w wysokości 19 500 000 EUR z tytułu odpowiedzialności solidarnej. Zgodnie jednak ze sporną decyzją grupa Prym spełniała przesłanki skorzystania z całkowitego zwolnienia z grzywny, która w braku tego spełnienia zostałaby nałożona w związku z tym naruszeniem.
- 12 Wreszcie co się tyczy naruszeń popełnionych w ramach współpracy trójstronnej, zostały nałożone następujące grzywny:
- YKK Corp. i YKK Holding, ponoszące odpowiedzialność solidarną: 62 500 000 EUR;
 - Coats Holdings Ltd. i Coats Deutschland GmbH, ponoszące odpowiedzialność solidarną: 12 155 000 EUR; i
 - William Prym GmbH & Co. KG i Prym Inovan GmbH & Co. KG, ponoszące odpowiedzialność solidarną: 6 727 500 EUR, przy czym Éclair Prym Group SA jest odpowiedzialna solidarnie za zapłatę kwoty 5 850 000 EUR.

Postępowanie przed Sądem i zaskarżony wyrok

- 13 Na poparcie skargi o stwierdzenie nieważności spornej decyzji wnoszące odwołanie podniosły osiem zarzutów, które Sąd zbadał w zmienionej przez siebie kolejności i które podzielił na trzy kategorie:
- 14 Po pierwsze, wnoszące odwołanie podniosły pięć zarzutów dotyczących współpracy trójstronnej, opartych zasadniczo na:
- braku dowodu na istnienie naruszenia (zarzut pierwszy);
 - błędnej ocenie z jednej strony charakteru naruszenia i jego wprowadzenia w życie, a z drugiej strony konkretnego wpływu tego naruszenia (zarzuty drugi, trzeci i czwarty); oraz
 - błędnym zastosowaniu komunikatów w sprawie współpracy z 1996 r. i z 2002 r. (zarzut piąty).
- 15 Po drugie, nie kwestionując istnienia naruszenia, podniosły one dwa zarzuty dotyczące współpracy BWA oparte na:
- błędnym zastosowaniu ograniczenia grzywny, jako że ich zdaniem Komisja nie zastosowała górnej granicy wynoszącej 10% w stosunku do spółki zależnej YKK Stocko w okresie przed 1997 r., czyli przed nabyciem YKK Stocko przez YKK Holding (zarzut szósty);
 - błędnym zastosowaniu mnożnika służącego zapewnieniu skutku odstrasżającego przy obliczaniu grzywny nałożonej na YKK Stocko za ten sam okres poprzedzający jej nabycie (zarzut siódmy).
- 16 Po trzecie, wnoszące odwołanie podniosły zarzut ósmy, wspólny dla naruszeń związanych ze współpracą trójstronną i współpracą BWA, dotyczący naruszenia zasad równego traktowania i proporcjonalności w odniesieniu do stosowania przy obliczaniu grzywny mnożnika służącego zapewnieniu skutku odstrasżającego w wysokości 1,25.
- 17 W zaskarżonym wyroku Sąd nie uwzględnił żadnego z zarzutów podniesionych przez wnoszące odwołanie, oddalił ich skargę i obciążył je kosztami postępowania.

Żądania stron przed Trybunałem

- 18 Wnoszące odwołanie wnoszą do Trybunału o:
- tytułem żądania głównego – uchylenie zaskarżonego wyroku oraz art. 2 ust. 1 i 3 spornej decyzji w zakresie, w jakim przepis ten ich dotyczy, lub obniżenie nałożonych na nie grzywien;
 - ewentualnie – przekazanie sprawy Sądowi do ponownego rozpoznania; oraz
 - obciążenie Komisji kosztami postępowania.
- 19 Komisja wnosi do Trybunału o:
- tytułem żądania głównego – oddalenie odwołania;
 - ewentualnie – oddalenie skargi o stwierdzenie nieważności spornej decyzji; oraz
 - obciążenie wnoszących odwołanie całością kosztów postępowania dotyczących zarówno postępowania odwoławczego, jak i postępowania w pierwszej instancji.

W przedmiocie odwołania

W przedmiocie zarzutu pierwszego, opartego na braku uzasadnienia zaskarżonego wyroku w zakresie współpracy trójstronnej

Argumentacja stron

- 20 W ramach zarzutu pierwszego wnoszące odwołanie zarzucają Sądowi, że nie omówił on w należyty sposób powodów, dla których oddalił zarzut dotyczący nieproporcjonalnego charakteru kwoty wyjściowej grzywny, ustalonej na 50 mln EUR, zważywszy na brak wpływu omawianego naruszenia na rynek. Ów brak uzasadnienia uniemożliwia wnoszącym odwołanie ustalenie, czy Sąd oddalił ten zarzut, ponieważ uznał, iż Komisja uwzględniła dostatecznie wpływ naruszenia na rynek, albo – wręcz odwrotnie – czy nie uwzględniła go, ponieważ nie była do tego zobowiązana.
- 21 Jeśli z zaskarżonego wyroku miałyby wynikać, iż Komisja dostatecznie uwzględniła wpływ naruszenia na rynek, to wnoszące odwołanie podnoszą, że Sąd, orzekając w ten sposób, dokonał błędnej wykładni spornej decyzji i naruszył prawo Unii, w szczególności art. 23 ust. 2 i 3 rozporządzenia nr 1/2003. Sąd naruszył także orzecznictwo Trybunału, które zobowiązuje Komisję – gdy instytucja ta uznaje za stosowne uwzględnienie wpływu naruszenia na rynek celem podwyższenia kwoty wyjściowej grzywny ponad minimalną możliwą kwotę 20 mln EUR przewidzianą w wytycznych z 1998 r. – do przedstawienia konkretnych, wiarygodnych i wystarczających danych pozwalających ocenić faktyczny wpływ, jaki naruszenie mogło wyrzucić na konkurencję na wspomnianym rynku.
- 22 Jeśli natomiast z zaskarżonego wyroku miałyby wynikać, że Komisja nie uwzględniła wpływu naruszenia na rynek, ponieważ nie była do tego zobowiązana, to wnoszące odwołanie podnoszą, iż Sąd, orzekając w ten sposób, zastosował w nieprawidłowy sposób prawo Unii, zgodnie z którym sankcje przewidziane w prawie krajowym i prawie Unii winny nie tylko być skuteczne i wywierać skutek odstrasżający, ale również być proporcjonalne do naruszenia. Wnoszące odwołanie twierdzą w tym względzie, że nieproporcjonalne jest działanie polegające na podwyższeniu minimalnej możliwej kwoty z 20 mln EUR do 50 mln EUR (co stanowi podwyższenie o 250%) bez uwzględnienia okoliczności, że porozumienie w sprawie współpracy trójstronnej nie wywarło wpływu na rynek. Jeśli jest inaczej, to Sąd przypisał w zaskarżonym wyroku zbyt duże znaczenie wielkości przedsiębiorstwa jako elementowi determinującemu kwotę grzywny i postąpił w ten sposób wbrew wytycznym z 1998 r. i orzecznictwu Trybunału.
- 23 Komisja uważa, że argumenty wnoszących odwołanie należy odrzucić jako bezzasadne lub niedopuszczalne.

Ocena Trybunału

- 24 Na wstępie należy stwierdzić, że Sąd w sposób jasny przedstawił, zwłaszcza w pkt 140–143 zaskarżonego wyroku, powody, dla których w jego opinii Komisja mogła zakwalifikować analizowane naruszenie jako „bardzo poważne” i określić w konsekwencji wyjściową kwotę grzywny na 50 mln EUR bez uwzględniania konkretnego wpływu tego naruszenia na rynek właściwy, ponieważ nie miała obowiązku tak postąpić.
- 25 Jak podnosi Sąd w ww. pkt 140–143 zaskarżonego wyroku, powołując się na pkt 1 sekcji A wytycznych z 1998 r., wpływ ten należy uwzględnić, wyłącznie „jeżeli jest możliwy do zmierzenia”. Zdaniem Sądu, jeśli chodziło o porozumienie globalne mające na celu likwidację potencjalnej konkurencji, którego konkretne skutki są hipotetycznie trudne do zmierzenia, Komisja nie miała obowiązku wykazania w sposób dokładny konkretnego wpływu porozumienia na rynek i jego zmierzenia, lecz mogła opierać się na tym dla celów oszacowania prawdopodobieństwa wystąpienia takiego skutku.

- 26 Ta analiza jest zgodna z orzecznictwem Trybunału, zgodnie z którym rzeczywisty wpływ naruszenia na rynek nie jest decydującym kryterium przy ustalaniu wysokości grzywny. W szczególności elementy objęte aspektem zamiaru mogą być istotniejsze niż elementy dotyczące tych skutków, przede wszystkim naruszeń, które są poważne same z siebie, takich jak podział rynków (zob. wyroki: Thyssen Stahl/Komisja, C-194/99 P, EU:C:2003:527, pkt 118; Prym i Prym Consumer/Komisja, C-534/07 P, EU:C:2009:505, pkt 96; a także Carbone-Lorraine/Komisja, C-554/08 P, EU:C:2009:702, pkt 44).
- 27 Ponadto Sąd w sposób jasny wytłumaczył w pkt 141 i 142 zaskarżonego wyroku, że bez sprzeczności można było stwierdzić w spornej decyzji z jednej strony, że porozumienie trójstronne jako całość zostało wprowadzone w życie i mogło mieć wpływ na rynek, oraz z drugiej strony, że tego wpływu nie można było zmierzyć, ponieważ niemożliwe było określenie z wystarczającą pewnością mających zastosowanie czynników konkurencji (ceny, warunków handlowych, jakości, innowacyjności itd.), w sytuacji gdyby nie doszło do naruszeń.
- 28 W świetle powyższego nie ma konieczności analizy pozostałych argumentów powołanych przez wnoszące odwołanie, na wypadek gdyby z zaskarżonego wyroku wynikało, że Komisja w zaskarżonej decyzji uwzględniła rzeczywisty wpływ naruszenia na rynek.
- 29 W zakresie, w jakim wnoszące odwołanie zarzucają zaskarżonemu wyrokowi, że wyjściowej kwoty grzywny nie poddano w nim kontroli pod kątem rzekomo nieproporcjonalnego charakteru z uwagi na brak wpływu współpracy trójstronnej na rynek, wystarczy przypomnieć, że z utrwalonego orzecznictwa wynika, iż to na Sądzie spoczywa obowiązek zbadania odpowiedniego charakteru grzywny i że co do zasady nie jest obowiązkiem Trybunału, który rozstrzyga kwestie prawne w ramach odwołania, zastąpienie własną, bardziej słuszną oceną oceny Sądu, który w ramach nieograniczonego prawa orzekania orzeka o kwotach grzywien nałożonych na przedsiębiorstwa z powodu naruszenia przez nie prawa Unii (zob. wyroki: SGL Carbon/Komisja, C-328/05 P, EU:C:2007:277, pkt 98; a także Quinn Barlo i in./Komisja, C-70/12 P, EU:C:2013:351, pkt 57 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 30 Z całości powyższych rozważań wynika, że powołany przez wnoszące odwołanie na poparcie ich odwołania zarzut pierwszy należy oddalić.

W przedmiocie zarzutu drugiego, opartego na niedostatecznym uzasadnieniu zaskarżonego wyroku i odmowy zastosowania zasady lex mitior w odniesieniu do współpracy trójstronnej

Argumentacja stron

- 31 W ramach zarzutu drugiego wnoszące odwołanie podnoszą na wstępie, że Sąd niewłaściwie przedstawił powody, dla których odrzucił zarzut oparty na niezastosowaniu komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r.
- 32 Co do istoty, wnoszące odwołanie uważają, że Sąd, stosując zamiast komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. komunikat w sprawie współpracy z 1996 r., dokonał błędnej wykładni prawa Unii, w szczególności zasady lex mitior, potwierdzonej w art. 7 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r., jak również w art. 49 ust. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, zgodnie z którą to zasadą prawo względniejsze powinno być stosowane z mocą wsteczną.
- 33 Wnoszące odwołanie podnoszą w tym względzie, że skoro komunikat w sprawie współpracy z 1996 r. – w przeciwieństwie do komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. – uzależniał obniżkę kwoty grzywny od niezakwestionowania okoliczności faktycznych, to odmowa przyznania im tej obniżki nastąpiła na podstawie elementu, który nie miał już zastosowania w dniu wydania spornej decyzji.

- 34 W konsekwencji wnoszące odwołanie uważają, że winny one były skorzystać na podstawie pkt 23 komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. – poza częściowym zwolnieniem z grzywny, jakie zostało im przyznane w zamian za umożliwienie udowodnienia długiego czasu trwania kartelu – z obniżki kwoty grzywny z powodu dostarczonych dowodów, przedstawiających znaczącą wartość dodaną w porównaniu z dowodami, jakimi dysponowała już Komisja.
- 35 Wnoszące odwołanie wskazują, że przekazały dowody na okoliczność odbycia się pewnych spotkań, które to dowody pozwoliły Komisji wydłużyć okres stwierdzonego naruszenia poprzez określenie daty jego początku na dzień 28 kwietnia 1998 r. zamiast na dzień 2 czerwca 1999 r. Niemniej jednak ponieważ korzyść odpowiadająca tej przewidzianej w pkt 23 lit. b) akapit trzeci komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. została de facto przyznana przez Komisję w pkt 588 i 589 spornej decyzji, decyzja ta nie przyznała za to obniżki kwoty grzywny na podstawie pkt 23 lit. a) tego komunikatu – zdaniem wnoszących odwołanie – jedynie z tego powodu, że na podstawie części D komunikatu w sprawie współpracy z 1996 r. wnoszące odwołanie zakwestionowały cel antykonkurencyjny i treść spotkań.
- 36 Komisja kwestionuje tę argumentację, podnosząc, że jest ona nieuzasadniona.

Ocena Trybunału

- 37 W okolicznościach niniejszej sprawy należy sprawdzić, czy Sąd naruszył prawo, poddając sporną decyzję kontroli z tego powodu, że Komisja dokonała w niej analizy zachowania wnoszących odwołanie w świetle komunikatu w sprawie współpracy z 1996 r., odmawiając im w konsekwencji skorzystania z łagodniejszego traktowania, które mogłoby być konsekwencją zastosowania komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r.
- 38 W tym względzie należy przypomnieć, że choć wprawdzie podlegający zastosowaniu *ratione temporis* w niniejszym sporze komunikat w sprawie współpracy z 1996 r. nie zawiera żadnego punktu przewidującego, iż Komisja nie uwzględni ujawnionych przez przedsiębiorstwa faktów mających wpływ na wagę i okres trwania kartelu, to instytucja ta jednak uznała – jak wynika z pkt 185 i 186 zaskarżonego wyroku odsyłających do motywów 584, 585, 588 i 589 spornej decyzji – że wnoszące odwołanie, ujawniając Komisji nieznaną jej wcześniej fakty, umożliwiły ustalenie dłuższego czasu trwania naruszenia, włączając w to okres od 28 kwietnia 1998 r. do 2 czerwca 1999 r. Komisja uznała zatem tę współpracę za okoliczność łagodzącą pozwalającą przyznać wnoszącym odwołanie obniżenie wyjściowej kwoty grzywny o 9,375 mln EUR w celu niekarania tych przedsiębiorstw za ich współpracę nałożeniem na nie grzywny wyższej niż ta, do zapłaty której byłyby one zobowiązane w przypadku braku tej współpracy. Jak podkreśla Sąd w pkt 187 zaskarżonego wyroku, zredukowana w ten sposób wyjściowa kwota grzywny podlegająca nałożeniu na wnoszące odwołanie byłaby zatem identyczna z hipotetyczną sumą, jaką musiałyby one zapłacić w związku z naruszeniem trwającym przez okres poniżej roku.
- 39 Sąd również orzekł w pkt 177 i 180 zaskarżonego wyroku, że odnośnie do okresu od 2 czerwca do 12 listopada 1999 r. wnoszące odwołanie nie przedstawiły żadnego dowodu w porównaniu z dowodami znajdującymi się już w posiadaniu Komisji, zadowolając się potwierdzeniem odbycia pewnych spotkań, zaprzeczając ponadto istnieniu antykonkurencyjnego celu tych spotkań.
- 40 Z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że współpraca przedsiębiorstwa z Komisją może usprawiedliwić obniżenie grzywny na podstawie komunikatu w sprawie współpracy z 1996 r., wyłącznie jeśli pozwala Komisji na skuteczne osiągnięcie celu polegającego na ustaleniu istnienia naruszenia i położeniu mu kresu (zob. podobnie wyrok SGL Carbon/Komisja, EU:C:2007:277, pkt 83 i przytoczone tam orzecznictwo). Należy ponadto przypomnieć, że Komisji przysługuje szeroki zakres uznania przy dokonywaniu oceny jakości i użyteczności współpracy danego przedsiębiorstwa (wyrok SGL Carbon/Komisja, EU:C:2007:277, pkt 88).

- 41 Jak stwierdził Sąd w pkt 185 zaskarżonego wyroku, Komisja, zgodnie z pkt 28 komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r., dokonała oceny współpracy trójstronnej między wnoszącymi odwołanie a grupami Prym i Coats w świetle komunikatu w sprawie współpracy z 1996 r., wobec okoliczności przedstawienia przez rzeczone grupy wniosków o skorzystanie z komunikatu w sprawie współpracy z 1996 r. odnośnie do naruszeń dotyczących rynku zamków błyskawicznych przed dniem 14 lutego 2002 r., kiedy to komunikat w sprawie współpracy z 1996 r. został zastąpiony komunikatem w sprawie współpracy z 2002 r.
- 42 Należy tymczasem stwierdzić, że zarówno komunikat w sprawie współpracy z 1996 r. (części C i D), jak i komunikat w sprawie współpracy z 2002 r. (pkt 21 i 23) stawiają wymóg – będący warunkiem umożliwiającym skorzystanie z obniżenia grzywny, która w braku tego zostałaby nałożona – by dane przedsiębiorstwo dostarczyło Komisji dowodów, które przyczynią się do ustalenia popełnionego naruszenia.
- 43 W tym względzie nie można racjonalnie podnosić, że informacje, które nie spełniają przesłanki, zgodnie z którą winny one „przyczynić się do stwierdzenia istnienia naruszenia”, mogłyby stanowić dowody przyczyniające się „do zwiększenia wartości dowodów już będących w posiadaniu Komisji” w rozumieniu pkt 21 komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r.
- 44 W tym kontekście należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecnictwem jedynie Sąd jest właściwy do dokonywania, po pierwsze, ustaleń faktycznych, z wyjątkiem sytuacji, gdy nieprawidłowość jego ustaleń wynika z przedstawionych mu akt sprawy, a po drugie, oceny ustalonych okoliczności faktycznych. Natomiast Trybunał jest właściwy w zakresie sprawowania, na podstawie art. 256 TFUE, kontroli kwalifikacji prawnej tych faktów i konsekwencji prawnych, jakie Sąd z tego wyciągnął, z zastrzeżeniem przypadku ich wypaczenia. W każdym razie trzeba przypomnieć, że takie wypaczenie powinno wynikać w sposób oczywisty z akt sprawy, bez konieczności przeprowadzania nowej oceny faktów i dowodów.
- 45 Tymczasem wnoszące odwołanie nie wykazały przed Trybunałem w żaden sposób – a nawet nie twierdziły – że Sąd dopuścił się oczywistego wypaczenia faktów, orzekając, iż wnoszące odwołanie nie spełniły przesłanki komunikatu w sprawie współpracy z 1996 r., o której mowa w pkt 42 niniejszego wyroku, i w konsekwencji nie spełniły podobnej przesłanki określonej w komunikacie w sprawie współpracy z 2002 r.
- 46 Ponadto jeśli chodzi o okres przed 2 czerwca 1999 r., należy przypomnieć, że – jak podniesiono w pkt 38 niniejszego wyroku – współpraca wnoszących odwołanie została zrekompensowana przez obniżenie podlegającej nałożeniu wyjściowej kwoty grzywny, przyznane im z uwagi na okoliczność łagodzącą niezależnie od postanowień komunikatu w sprawie współpracy z 1996 r.
- 47 Tymczasem jak stwierdził rzecznik generalny w pkt 69–71 opinii, dane przedsiębiorstwa nie mogą rościć sobie prawa do skorzystania z podwójnej ulgi z tytułu tych samych informacji, czyli tych, które pozwoliły im na skorzystanie z częściowego zwolnienia w związku z okresem, do którego się odwołują, jeśli informacje te nie wniosły w odniesieniu do okresu poprzedzającego ten okres żadnej wartości dodanej do dochodzenia Komisji.
- 48 Wynika stąd, że podniesiony przez wnoszące odwołanie na poparcie odwołania zarzut drugi należy oddalić bez konieczności odnoszenia się do utrzymywanej stosowalności zasady *lex mitior* w odniesieniu do objętej zakresem komunikatów w sprawie współpracy z 1996 r. i z 2002 r. dziedziny naruszeń reguł konkurencji prawa Unii.

W przedmiocie zarzutu trzeciego, skierowanego przeciwko odmowie zastosowania górnej granicy wynoszącej 10% obrotów YKK Stocko do części grzywny, w związku z którą spółka ta ponosiła wyłączną odpowiedzialność, jeśli chodzi o współpracę BWA

Argumentacja stron

- 49 W ramach zarzutu trzeciego odwołania wnoszące odwołanie podnoszą, że Sąd poprzez nieuwzględnienie ich zarzutu dotyczącego nieprawidłowego zastosowania – w odniesieniu do współpracy BWA – górnej granicy wynoszącej 10% obrotów w okresie przed nabyciem YKK Stocko przez YKK Holding, w którym to okresie YKK Stocko została uznawana za wyłącznie odpowiedzialną, naruszył art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 oraz zasady proporcjonalności, równego traktowania i indywidualizacji kar, zgodnie z którą przedsiębiorstwo może zostać ukarane wyłącznie za stan faktyczny, który może jemu być indywidualnie przypisany.
- 50 Część grzywny za początkowy okres naruszenia wynosi w istocie 19,25 mln EUR, co stanowi 55% całkowitego obrotu YKK Stocko w 2006 r. (który wyniósł 34,91 mln EUR), czyli znacznie więcej niż przewidziana w art. 23 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia nr 1/2003 górna granica wynosząca 10%.
- 51 Komisja odpowiada, że argument ten opiera się na błędnym z prawnego punktu widzenia rozumieniu celu górnej granicy wynoszącej 10%, określonej w tym przepisie rozporządzenia nr 1/2003.
- 52 Komisja twierdzi bowiem, że należy nałożyć jedną grzywnę. Zdaniem tej instytucji granica przewidziana w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 nie stanowi elementu grzywny związanego z zachowaniem o charakterze zmywy w czasie trwania naruszenia, lecz stanowi maksymalną dopuszczoną przez prawo kwotę, związaną ze zdolnością finansową do zapłaty grzywny i mającą na celu głównie ochronę przedsiębiorstwa przed nałożeniem nadmiernej grzywny, zważywszy na wielkość przedsiębiorstwa w momencie przyjęcia decyzji nakładającej grzywnę. Tylko te względy pozwalają wyjaśnić, dlaczego omawiany przepis wyraźnie nawiązuje do roku obrotowego poprzedzającego wydanie decyzji Komisji przy obliczaniu górnej granicy wynoszącej 10%. W konsekwencji z punktu widzenia określenia kwoty grzywny nie ma znaczenia fakt, iż przedsiębiorstwo dysponowało mniejszą zdolnością finansową w pewnym momencie w przeszłości, przed nabyciem go przez inną spółkę, tak jak w niniejszej sprawie.
- 53 Komisja dodaje, że nawet jeśli spółka dominująca postanawia, iż nie udzieli żadnego wsparcia finansowego spółce zależnej w zakresie tej części grzywny, za którą spółka zależna ponosi wyłączną odpowiedzialność, co mogłoby zagrozić rentowności spółki zależnej, to chodzi tu tylko o spełnienie się ryzyka inwestycyjnego ponoszonego przez spółkę dominującą, związanego z osobą prawną (spółką zależną), która to spółka dominująca przed nabyciem tej osoby prawnej (ale również po jej nabyciu) podjęła antykonkurencyjne zachowanie zagrożone grzywną. Przejmując kontrolę nad spółką zależną, spółka dominująca podejmuje to ryzyko, może je ona jednak ograniczyć, przewidując odszkodowanie w umowie sprzedaży zawartej z pierwotnym właścicielem tej spółki.
- 54 Komisja dodaje, że wyłącznie przedsiębiorstwo odpowiedzialne na ostatnich etapach naruszenia oraz przy wydawaniu decyzji końcowej jest podmiotem odniesienia właściwym przy ocenie kwestii odpowiedzialności i skutku odstrasającego, o ile Komisja wykaże, iż przedsiębiorstwo to, a mianowicie podmiot, który obejmuje nową spółkę dominującą, również uczestniczyło w naruszeniu. Z tych samych powodów Komisja twierdzi, że wnoszące odwołanie nie mogą skutecznie podnosić, iż grzywna została nałożona z naruszeniem zasady proporcjonalności lub równego traktowania.

Ocena Trybunału

- 55 Zarzut trzeci odwołania dotyczy kwestii ustalenia górnej granicy grzywny w rozumieniu art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 w razie przejścia odpowiedzialności w ramach tego samego kartelu, a konkretnie gdy podmiot, który uczestniczył w kartelu, w czasie trwania tego kartelu miał kontrolę nad innym podmiotem w ramach jednej grupy przedsiębiorstw, która również uczestniczyła w naruszeniu.
- 56 W tym względzie wnoszące odwołanie krytykują zaskarżony wyrok w zakresie, w jakim w jego pkt 192–195 i 204 Sąd podzielił przyjęte w spornej decyzji podejście Komisji polegające na zastosowaniu jednolitej górnej granicy, obliczonej na podstawie samego skonsolidowanego obrotu grupy YKK w odniesieniu do całego okresu naruszenia od 24 maja 1991 r. do 15 marca 2001 r., czyli okresu dziewięciu lat i dziewięciu miesięcy, zawierającego w sobie pierwszy okres naruszenia, obejmujący czas od 24 maja 1991 r. do 1 marca 1997 r., czyli okres pięciu lat i dziewięciu miesięcy, z tytułu którego YKK Holding i YKK Corp. nie ponoszą odpowiedzialności z tego względu, że spółka zależna YKK Stocko nie należała do nich w tym ostatnim okresie.
- 57 Należy podkreślić, że zarzut trzeci odwołania może mieć znaczenie jedynie w odniesieniu do części grzywny, obejmującej kwotę wynoszącą 19 250 000 EUR, która została nałożona wyłącznie na YKK Stocko i dotyczy faktów dokonanych tylko przez tę spółkę, zanim została ona nabyta przez grupę YKK Holding, ponieważ pozostała kwota tej grzywny, obejmująca sumę 49 000 000 EUR, nie została ponadto zakwestionowana w ramach niniejszego odwołania.
- 58 W tym względzie należy stwierdzić, po pierwsze, że brzmienie art. 23 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia nr 1/2003 jest jasne w zakresie, w jakim stawia wymóg, że „[d]la każdego przedsiębiorstwa lub związku przedsiębiorstw biorących udział w naruszeniu grzywna nie przekroczy 10% całkowitego obrotu uzyskanego w poprzedzającym roku obrotowym”.
- 59 Tymczasem pojęcie „przedsiębiorstwa biorącego udział w naruszeniu” w rozumieniu tego przepisu musi być takie samo dla celów stosowania art. 81 WE, ponieważ pojęcie takie nie może być interpretowane w odmienny sposób dla celów przypisania naruszenia i dla celów zastosowania górnej granicy 10%.
- 60 Jeśli zatem, jak w niniejszym przypadku, przedsiębiorstwo uznane przez Komisję za odpowiedzialne z tytułu naruszenia art. 81 WE zostaje nabyte przez inne przedsiębiorstwo, w ramach którego zachowuje ono – jako spółka zależna – status odrębnej jednostki ekonomicznej, Komisja musi uwzględnić obrót przypadający na każdy z tych podmiotów gospodarczych w celu zastosowania w danym wypadku górnej granicy 10%.
- 61 W niniejszej sprawie Komisja właściwie rozłożyła odpowiedzialność każdego przedsiębiorstwa uczestniczącego w naruszeniu, zważywszy, że przed marcem 1997 r., kiedy to YKK Holding dokonała nabycia YKK Stocko, ta ostatnia spółka i grupa YKK stanowiły dwie „jednostki gospodarcze” lub odrębne przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 81 WE i art. 23 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia nr 1/2003. Niemniej jednak ze stwierdzenia tego Komisja nie wyciągnęła wniosku, jaki się nasuwał dla celów zastosowania górnej granicy 10%.
- 62 Zatem przytoczony przez Komisję argument, zgodnie z którym w okresie naruszenia w sprawie mowa jest o jednym i tym samym przedsiębiorstwie, którego struktura i zdolności finansowe ewoluowały z biegiem czasu, nie może okazać się skuteczny. Ponadto w niniejszym przypadku ewolucja taka nie jest rezultatem rozwoju strukturalnego przedsiębiorstwa YKK Stocko, wzrostu jego obrotów lub nabycia przez nie niezależnych przedsiębiorstw w trakcie trwania kartelu, lecz – wręcz przeciwnie – stanowi ona rezultat nabycia tego przedsiębiorstwa przez inne przedsiębiorstwo.

- 63 Należy w tym względzie podnieść, że cel określony poprzez ustanowienie w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 górnej granicy 10% obrotu każdego przedsiębiorstwa uczestniczącego w naruszeniu polega w szczególności na uniknięciu sytuacji, w której ustalenie grzywny w kwocie przewyższającej tę górną granicę przekracza możliwości płatnicze tego przedsiębiorstwa w dniu stwierdzenia przez Komisję jego odpowiedzialności z tytułu naruszenia i nałożenia na to przedsiębiorstwo sankcji pieniężnej.
- 64 Konstatacja dokonana w poprzednim punkcie jest wsparta przepisem art. 23 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia nr 1/2003, który odnośnie do górnej granicy 10% ustanawia wymóg, że granica ta powinna być obliczona w oparciu o obrót uzyskany w roku obrotowym poprzedzającym decyzję Komisji sankcjonującą naruszenie. Tymczasem wymóg taki jest w pełni spełniony w przypadku – jak w niniejszej sprawie – gdy ta górna granica jest ustalona wyłącznie na podstawie obrotu spółki zależnej w odniesieniu do grzywny nałożonej tylko na tę spółkę zależną odnośnie do okresu poprzedzającego nabycie tego podmiotu przez spółkę dominującą, czego wnoszące odwołanie nie kwestionują w ramach niniejszego odwołania. Wynika stąd, że w takich okolicznościach ewolucja strukturalna przedsiębiorstwa ponoszącego odpowiedzialność jako jednostka gospodarcza jest brana faktycznie pod uwagę przy obliczaniu grzywny.
- 65 Podobnie nieskuteczny jest argument Komisji, zgodnie z którym jednolita grzywna powinna być nałożona w związku z okresem naruszenia. Jak przyznała Komisja na rozprawie odnośnie do części grzywny, za którą wyłączną odpowiedzialność ponosi YKK Stocko, wykonanie tej części nie jest możliwe względem spółki dominującej w przypadku niedokonania przez YKK Stocko zapłaty. Spółka nabywająca nie może zostać bowiem uznana za odpowiedzialną za naruszenia, jakich dopuściły się samodzielnie dwie z jej spółek zależnych przed ich nabyciem, gdyż te spółki zależne winny same ponieść odpowiedzialność za swe zachowanie o znamionach naruszenia przed ich nabyciem przez spółkę nabywającą, a spółka nabywająca nie może zostać pociągnięta do odpowiedzialności (zob. wyrok Cascades/Komisja, C-279/98 P, EU:C:2000:626, pkt 77–79).
- 66 Należy ponadto zwrócić uwagę, że ustalenia dokonane w pkt 60–65 niniejszego wyroku są zgodne z jednej strony z zasadą proporcjonalności, a z drugiej strony z zasadą odpowiedzialności osobistej i indywidualizacji kar, takimi jak wynikają z orzecznictwa Trybunału (wyrok Britannia Alloys & Chemicals/Komisja, C-76/06 P, EU:C:2007:326, pkt 24, odnośnie do zasady proporcjonalności; wyroki: General Química i in./Komisja, C-90/09 P, EU:C:2011:21, pkt 34–36; a także ThyssenKrupp Nirosta/Komisja, C-352/09 P, EU:C:2011:191, pkt 143, odnośnie do zasady odpowiedzialności osobistej i indywidualizacji kar).
- 67 Z powyższego wynika, i to bez konieczności analizy argumentu opartego na naruszeniu zasady równego traktowania, że zarzut trzeci odwołania należy uwzględnić w zakresie, w jakim Sąd dokonał błędnej wykładni art. 23 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia nr 1/2003.
- 68 W konsekwencji zaskarżony wyrok należy uchylić w części dotyczącej – w ramach współpracy BWA – zastosowania dla celów ustalenia maksymalnej kwoty grzywny górnej granicy 10% obliczonej na podstawie obrotu grupy YKK w trakcie roku poprzedzającego przyjęcie spornej decyzji, ponieważ chodzi o okres naruszenia, za który YKK Stocko została uznana za wyłącznie odpowiedzialną.

W przedmiocie zarzutu czwartego, dotyczącego stosowania mnożnika służącego zapewnieniu skutku odstrasającego względem współpracy BWA w odniesieniu do okresu poprzedzającego nabycie YKK Stocko przez YKK Holding

Argumentacja stron

- 69 Podniesiony przez wnoszące odwołanie na poparcie odwołania zarzut czwarty obejmuje dwie części.

- 70 Odnośnie do pierwszej części tego zarzutu wnoszące odwołanie podnoszą, że Sąd naruszył obowiązek uzasadnienia ciąży na nim na mocy art. 36 i 53 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.
- 71 W tym względzie utrzymują one, że Sąd wstrzymał się od ustosunkowania się do ich argumentu, zgodnie z którym – nawet gdy Komisja uzasadniła zastosowanie mnożnika służącego zapewnieniu skutku odstrasającego poprzez odesłanie do większych zasobów finansowych, którymi dysponowały wnoszące odwołanie w porównaniu z ich konkurentami – takie podejście nie mogło być stosowane względem YKK Stocko ze względu na wielkość tej spółki i jej ograniczone zasoby, nawet w sytuacji gdy jest ona jedynym podmiotem odpowiedzialnym z tytułu naruszenia w okresie przed marcem 1997 r.
- 72 W opinii wnoszących odwołanie Sąd ograniczył się do powtórzenia, że obrót stanowi odpowiednie kryterium oceny siły ekonomicznej przedsiębiorstwa, i do przypomnienia orzecznictwa Trybunału odnośnie do funkcji, jakie ma pełnić przyjęcie mnożnika służącego zapewnieniu skutku odstrasającego. W konsekwencji wnoszące odwołanie nie są w stanie zrozumieć powodów, dla których został oddalony ich zarzut dotyczący zastosowania mnożnika służącego zapewnieniu skutku odstrasającego.
- 73 Odnośnie do drugiej części tego zarzutu wnoszące odwołanie utrzymują, że Sąd naruszył art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003, zasadę proporcjonalności, zasadę indywidualizacji kar i sankcji oraz zasadę równego traktowania, gdy uznał, iż zastosowanie mnożnika służącego zapewnieniu skutku odstrasającego było uzasadnione nie tylko w odniesieniu do okresu następującego po marcu 1997 r., lecz również względem okresu poprzedzającego nabycie YKK Stocko przez YKK Holding.
- 74 Co się tyczy naruszenia zasady indywidualizacji kar, wnoszące odwołanie podnoszą, że Sąd błędnie ocenił związek, jaki powinien istnieć między odpowiedzialnością i sankcją, zatwierdzając podejście Komisji, zgodnie z którym mnożnik służący zapewnieniu skutku odstrasającego mógł być zastosowany w uwagi na rozmiar i zasoby grupy YKK, nawet względem części grzywny odnoszącej się do okresu naruszenia poprzedzającego nabycie YKK Stocko przez YKK Holding.
- 75 Zdaniem wnoszących odwołanie orzecznictwo wyróżniło dwa zasadnicze powody uzasadniające zastosowanie mnożnika służącego zapewnieniu skutku odstrasającego, a mianowicie konieczność zapewnienia grzywnie znacznej skuteczności i fakt, iż duże przedsiębiorstwa mogły dysponować w czasie trwania naruszenia zasobami przewyższającymi zasoby ich konkurentów, w związku z czym mogły się znaleźć w lepszej sytuacji niż owi konkurenci, by poznać przepisy prawne i działać w wynikających z nich granicach. W szczególności jeśli chodzi o drugi powód podwyższenia grzywny, Sąd przyznał, że wielkość przedmiotowych przedsiębiorstw powinna odnosić się do ich sytuacji w czasie trwania naruszenia (wyrok Hoechst/Komisja, T-410/03, EU:T:2008:211, pkt 379, 382). Wynikałoby stąd, że w celu zastosowania mnożnika służącego zapewnieniu skutku odstrasającego można uwzględnić tylko zasoby i środki finansowe przedsiębiorstwa, które uznane jest za odpowiedzialne za naruszenie.
- 76 Tymczasem chociaż Komisja właściwie uznała, że YKK Stocko w trakcie okresu stanowiącego naruszenie, poprzedzającego nabycie tej spółki przez YKK Holding, czyli w okresie od maja 1991 r. do marca 1997 r., była jedynym przedsiębiorstwem odpowiedzialnym za naruszenie, to jednak dla celów zastosowania mnożnika służącego zapewnieniu skutku odstrasającego Komisja wzięła pod uwagę ogólny rozmiar i zasoby YKK Holding i YKK Corp., bez uwzględnienia okoliczności faktycznej, że YKK Stocko była małą spółką dysponującą ograniczonymi zasobami i niedysponującą działem prawnym.

- 77 Odnośnie do drugiej funkcji mnożnika służącego zapewnieniu skutku odstrasżającego, a mianowicie wywołania takiego skutku, wnoszące odwołanie utrzymują, że obowiązek zapłaty grzywny spoczywa wyłącznie na przedsiębiorstwie odpowiadającym za naruszenie art. 81 WE, a nie na jego spółkach dominujących. Zatem z uwagi na ograniczone zasoby YKK Stocko nie byłoby możliwe podwyższenie kwoty grzywny dla celów wywołania skutku odstrasżającego bez naruszenia zasady proporcjonalności.
- 78 Jeśli chodzi o naruszenie zasady równego traktowania, wnoszące odwołanie twierdzą, że Sąd poprzez zastosowanie mnożnika o skutku odstrasżającym względem części grzywny nałożonej z tytułu okresu poprzedzającego marzec 1997 r. zasadniczo potraktował w taki sam sposób dwie sytuacje, które były nieporównywalne, a mianowicie sytuację spółki YKK Stocko i sytuację grupy YKK.
- 79 Komisja kwestionuje całość argumentów wnoszących odwołanie i uważa, że są one nieuzasadnione.

Ocena Trybunału

- 80 Odnośnie do argumentów opartych na utrzymywanym braku uzasadnienia zaskarżonego wyroku należy na wstępie podnieść, że Sąd w pkt 203 i 204 wyroku sprecyzował powody, które jego zdaniem mogą uzasadniać uwzględnienie – dla celów zastosowania mnożnika o skutku odstrasżającym – obrotów podmiotu gospodarczego, na który składały się w momencie przyjęcia spornej decyzji wszystkie spółki wnoszące odwołanie.
- 81 Ponadto – jak już słusznie podniosła Komisja – z pkt 114 odwołania wynika, że wnoszące odwołanie mogły poznać rozumowanie Sądu przedstawione w szczególności w pkt 203 i 204 zaskarżonego wyroku, zgodnie z którym to rozumowaniem elementem mającym znaczenie, który należy wziąć pod uwagę przy obliczaniu kwoty grzywny i ocenie jej skutku odstrasżającego, są możliwości ekonomiczne danego przedsiębiorstwa istniejące w momencie wydania decyzji nakładającej grzywnę.
- 82 W tych okolicznościach argumentacja wnoszących odwołanie dotycząca utrzymywanego braku uzasadnienia zaskarżonego wyroku musi być odrzucona.
- 83 W ramach drugiej części zarzutu czwartego wnoszące odwołanie utrzymują, że Sąd naruszył prawo, orzekając w pkt 204 zaskarżonego wyroku, iż Komisja dla celów ustalenia mnożnika o skutku odstrasżającym słusznie uwzględniła rozmiar i obroty wnoszących odwołanie jako jedną jednostkę gospodarczą w trakcie roku poprzedzającego rok przyjęcia spornej decyzji.
- 84 W tym kontekście należy przypomnieć, że pojęcie „odstrasżania” stanowi jeden z czynników, które należy uwzględnić przy obliczaniu kwoty grzywny. Z utrwalonego orzecznictwa wynika bowiem, że celem przewidzianych w art. 23 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 grzywien nakładanych za naruszenia art. 81 WE jest ukaranie danych przedsiębiorstw za popełnienie czynów zabronionych i odstraszenie zarówno tychże przedsiębiorstw, jak i innych podmiotów gospodarczych od naruszania w przyszłości reguł prawa konkurencji Unii. W tym względzie związek między wielkością i całkowitymi zasobami przedsiębiorstw z jednej strony a koniecznością zapewnienia grzywnie skutku odstrasżającego z drugiej strony nie może być kwestionowany (wyroki: Showa Denko/Komisja, C-289/04 P, EU:C:2006:431, pkt 16; Lafarge/Komisja, C-413/08 P, EU:C:2010:346, pkt 102).
- 85 Przyczyną wzięcia pod uwagę wielkości i całkowitych zasobów danego przedsiębiorstwa celem zapewnienia grzywnie wystarczającego skutku odstrasżającego jest bowiem przede wszystkim wywarcie zamierzonego wpływu na wspomniane przedsiębiorstwo, ponieważ sankcja nie może być łagodna, zwłaszcza w świetle możliwości finansowych rzeczonoego przedsiębiorstwa (wyrok Lafarge/Komisja, EU:C:2010:346, pkt 104).

- 86 Wynika stąd, że w celu nałożenia grzywny w kwocie, która będzie w stanie odstraszyć dane przedsiębiorstwa od naruszenia w przyszłości norm unijnego prawa konkurencji, należy uwzględnić wielkość i całkowite zasoby tych przedsiębiorstw w momencie przyjmowania spornej decyzji. W konsekwencji ewentualnie ograniczone wielkość i całkowite zasoby tych przedsiębiorstw na etapie poprzedzającym naruszenie są bez znaczenia dla ustalenia mnożnika o skutku odstrasającym [wyrok AOI (dawniej Agroexpansión)/Komisja, C-668/11 P, EU:C:2013:614, pkt 64].
- 87 Zatem okoliczność, że YKK Holding i YKK Corp. nie ponoszą solidarnej odpowiedzialności z tytułu naruszenia popełnionego przez YKK Stocko w związku z okresem przed marcem 1997 r., jest bez znaczenia dla ustalenia mnożnika o skutku odstrasającym.
- 88 Wniosku tego nie podważają argumenty wnoszących odwołanie streszczone w pkt 73–78 niniejszego wyroku.
- 89 Odnośnie do utrzymywanego zerwania związku między odpowiedzialnością i sankcją należy stwierdzić, że wnoszące odwołanie myślą ratio znajdujące się u podstaw przewidzianej w art. 23 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia nr 1/2003 górnej granicy 10% całkowitego obrotu – czynnika poddanego już analizie w ramach zarzutu trzeciego odwołania – z ratio stanowiącym podstawę zastosowania mnożnika o skutku odstrasającym.
- 90 Celem górnej granicy jest bowiem dostosowanie kwoty nałożonej grzywny z tytułu popełnionego naruszenia do możliwości ekonomicznych przedsiębiorstwa ponoszącego odpowiedzialność, nawet jeśli okres referencyjny dla obliczenia obrotu, który ma być uwzględniony, stanowi rok obrotowy poprzedzający przyjęcie decyzji Komisji nakładającej sankcję na to przedsiębiorstwo.
- 91 W przeciwieństwie do tego zamiar wywołania skutku odstrasającego sankcji pieniężnej ma zasadniczo na celu zdyscyplinowanie na przyszłość zachowania jednostki gospodarczej będącej adresatem decyzji Komisji. Taki skutek musi nieuchronnie wystąpić względem danego przedsiębiorstwa w stanie, w jakim znajduje się ono w momencie przyjęcia tej decyzji.
- 92 W niniejszej sprawie – jak podnosiła Komisja – w dniu przyjęcia spornej decyzji YKK Stocko nie istniała już jako niezależna jednostka gospodarcza. W konsekwencji zamierzony skutek odstrasający grzywny musiał nieuchronnie odnosić się do grupy YKK, której częścią była odtąd YKK Stocko, i to niezależnie od faktu, że YKK Corp. i YKK Holding nie uczestniczyły w naruszeniu w okresie od maja 1991 r. do marca 1997 r.
- 93 Ponadto należy stwierdzić, że dążenie do zapewnienia skutku odstrasającego nie dotyczy wyłącznie przedsiębiorstw, których dotyczy konkretnie decyzja nakładająca grzywny, ponieważ należy również skłonić przedsiębiorstwa o podobnej wielkości dysponujące analogicznymi zasobami do powstrzymywania się od udziału w podobnych naruszeniach reguł unijnego prawa konkurencji (wyrok Caffaro/Komisja, C-447/11 P, EU:C:2013:797, pkt 37).
- 94 Z powyższych rozważań wynika, że podniesiony przez wnoszące odwołanie na poparcie ich odwołania zarzut czwarty należy oddalić.

W przedmiocie skargi przed Sądem

- 95 Zgodnie z art. 61 akapit pierwszy zdanie drugie statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej Trybunał w przypadku uchylenia orzeczenia Sądu może wydać orzeczenie ostateczne w sprawie, jeśli stan postępowania na to pozwala. Przypadek taki zachodzi w niniejszej sprawie w odniesieniu do części sporu dotyczącego – w ramach współpracy BWA – określenia górnej granicy 10%, którą przewiduje art. 23 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia nr 1/2003.

- 96 Należy zatem – mając na uwadze rozważania przedstawione w pkt 55–68 niniejszego wyroku – stwierdzić nieważność spornej decyzji w zakresie, w jakim uwzględniła ona, dla celów zastosowania górnej granicy 10%, którą przewiduje art. 23 ust. 2 akapit drugi rozporządzenia nr 1/2003, skonsolidowany obrót grupy YKK w ostatnim roku obrotowym poprzedzającym przyjęcie spornej decyzji w odniesieniu do okresu naruszenia, co do którego YKK Stocko została obciążona wyłączną odpowiedzialnością za to naruszenie.
- 97 Ponadto należy przypomnieć, że wnoszące odwołanie nie zakwestionowały dokonanego przez Komisję ustalenia wyjściowej kwoty grzywny. W konsekwencji do Trybunału należy – w ramach jego prawa nieograniczonego orzekania – ustalenie grzywny nałożonej wyłącznie na spółkę YKK Stocko w związku z okolicznościami naruszenia popełnionego przez tę spółkę w sposób niezależny i na własną odpowiedzialność, w ramach współpracy BWA, na kwotę 3 491 000 EUR, ponieważ kwota ta stanowi 10% obrotu osiągniętego w trakcie roku obrotowego poprzedzającego przyjęcie spornej decyzji.
- 98 Wreszcie należy stwierdzić, że wnoszące odwołanie wystąpiły do Sądu o skorzystanie – w odniesieniu do kwoty grzywny ograniczonej do 10% ich odpowiedniego obrotu – z obniżenia o 20% na podstawie zastosowania komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. W tym względzie, mając na uwadze fakt, że Komisja przyznała taką obniżkę odnośnie do grzywny nałożonej w związku z naruszeniem dotyczącym współpracy BWA i że obniżka ta została zastosowana względem wszystkich spółek z grupy YKK, w tym także YKK Stocko, należy użyć tej samej metody obliczania kwoty końcowej grzywny, którą Komisja zastosowała w spornej decyzji, zgodnie z tym, co jest przewidziane w wytycznych z 1998 r., czyli należy zastosować obniżkę w związku ze współpracą po zastosowaniu górnej granicy 10% obrotu.
- 99 Należy zatem zastosować rzeczoną obniżkę o 20% na podstawie komunikatu w sprawie współpracy z 2002 r. względem zrewidowanej kwoty grzywny, ustalonej według pkt 97 niniejszego wyroku. W konsekwencji kwotę grzywny nałożonej wyłącznie na YKK Stocko w związku ze współpracą BWA należy określić na 2 792 800 EUR.

W przedmiocie kosztów

- 100 Zgodnie z art. 184 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem, jeżeli odwołanie jest zasadne i Trybunał wydaje orzeczenie kończące postępowanie w sprawie, Trybunał rozstrzyga o kosztach. Artykuł 138 § 3 tego regulaminu, mający zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie art. 184 § 1 regulaminu, stanowi, że kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Jednakże jeżeli jest to uzasadnione okolicznościami sprawy, Trybunał może orzec, że jedna ze stron pokrywa, oprócz własnych kosztów, część kosztów poniesionych przez stronę przeciwną.
- 101 W niniejszej sprawie należy stwierdzić, że Trybunał w ramach odwołania uwzględnił zaledwie jeden z zarzutów podniesionych przez wnoszące odwołanie.
- 102 W tych okolicznościach należy postanowić, że wnoszące odwołanie ponoszą, jeśli chodzi o całe postępowanie zarówno przed Sądem, jak i przed Trybunałem, koszty własne oraz trzy czwarte kosztów Komisji, która pokrywa jedną czwartą swoich kosztów.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

- 1) Wyrok Sądu Unii Europejskiej z dnia 27 czerwca 2012 r. w sprawie YKK i in./Komisja (EU:T:2012:322) zostaje uchylony w części dotyczącej zastosowania – w celu obliczenia maksymalnej kwoty grzywny, w zakresie współpracy w ramach kół roboczych Bazylea-Wuppertal i Amsterdam na rynku zapieć metalowych i plastikowych oraz maszyn do mocowania – górnej granicy wynoszącej 10% obliczonej na podstawie obrotu grupy YKK osiągniętego w roku poprzedzającym przyjęcie decyzji Komisji C(2007) 4257 wersja**

ostateczna z dnia 19 września 2007 r. dotyczącej postępowania na podstawie art. 81 [WE] (sprawa COMP/39.168 – PO/Galanteria z metali i tworzyw sztucznych: zapięcia) w odniesieniu do okresu naruszenia, w którym YKK Stocko Fasteners GmbH została uznana za wyłącznie odpowiedzialną.

- 2) **W pozostałym zakresie odwołanie zostaje oddalone.**
- 3) **Artykuł 2 ust. 2 rzeczonej decyzji C(2007) 4257 wersja ostateczna jest nieważny w części dotyczącej obliczenia grzywny, w stosunku do której YKK Stocko Fasteners GmbH została uznana za wyłącznie odpowiedzialną w zakresie współpracy w ramach kół roboczych Bazylea-Wuppertal i Amsterdam.**
- 4) **Grzywna nałożona na YKK Stocko Fasteners GmbH za naruszenie, z tytułu którego spółka ta została uznana za wyłącznie odpowiedzialną w zakresie współpracy w ramach kół roboczych Bazylea-Wuppertal i Amsterdam, zostaje ustalona na kwotę 2 792 800 EUR.**
- 5) **YKK Corporation, YKK Holding Europe BV i YKK Stocko Fasteners GmbH ponoszą koszty własne oraz trzy czwarte kosztów Komisji Europejskiej przypadających zarówno na postępowanie w pierwszej instancji, jak i na postępowanie w przedmiocie odwołania.**
- 6) **Komisja Europejska ponosi jedną czwartą kosztów własnych przypadających zarówno na postępowanie w pierwszej instancji, jak i na postępowanie w przedmiocie odwołania.**

Podpisy